

CULTUURRAAD
VOOR DE
NEDERLANDSE CULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1971-1972

23 DECEMBER 1971

VOORSTEL VAN DECREET
houdende organisatie
van de openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening.

TOELICHTING

—————

DAMES EN HEREN,

Op 17 oktober 1921 bekrachtigde de Koning de wet betreffende de openbare bibliotheken — de zogenaamde wet J. Destrée — die werd voorbereid door een commissie belast met de studie van de omvorming van de zogenaamde volksbibliotheken tot een werkelijke openbare dienst en de vervanging van het toelagestelsel door stelselmatige organisatie (cf. l?. Recht : De openbare bibliotheken in België — Brussel, 1928).

Men had kunnen hopen dat de wet zou geleid hebben tot een geleidelijke omschakeling van de zogenaamde volksbibliotheken naar openbare bibliotheken voor de gehele bevolking; dat is niet gebeurd.

Zij leidde evenmin tot de oprichting van een erkende bibliotheekdienst voor elke plaatselijke gemeenschap. Ook leidde zij niet tot de organisatie van een geordend net van instellingen die systematisch en in onderling verband de hele bevolking van lectuur zouden voorzien.

Zij is ook reeds sinds tientallen jaren voorbijgestreefd wegens de steeds veranderende en groter wordende nood aan lectuur en documentatie, die in alle lagen van de bevolking voelbaar is. De achterstand ter zake wordt het duidelijkst als wij onze openbare bibliotheeksituatie vergelijken met de toestand in de Angelsaksische en Scandinavische landen, ook met die in Duitsland en Nederland en zelfs met die in sommige Oosteuropese landen.

Een veel belangrijker, doorlopend gewaarborgde financiële inbreng van de overheden kan een degelijke organisatie mogelijk maken.

Het is van het grootste belang dat de achterstand zo vlug mogelijk wordt ingelopen. Daarom wordt dit voorstel van decreet houdende organisatie van de openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening aan de Cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap voorgelegd.

Een korte statistische schets van de werking en de financiering van de Nederlandstalige openbare bibliotheken in 1970 lijkt ons gepast.

* * *

Statistische gegevens over de werking en de financiering van de Nederlandstalige openbare bibliotheken in 1970.

Op 31 december 1970 telde de Nederlandse sector 1424 erkende openbare bibliotheken (in 1964 : 1393), waarvan 250 met een leeszaal (in 1964 : 1.50) en 20 met een discotheekafdeling (in 1964 : 4).

A. Huidige toestand op het gemeentelijk vlak.

	1970	1964
	—	—
aantal gemeenten van het Nederlandse taalgebied	1094	1 124
aantal gemeenten met openbare bibliotheek	834	807
aantal gemeenten zonder openbare bibliotheek	260	317
aantal gemeenten zonder erkende openbare bibliotheek, maar beschikkend over een lectuurpost van een erkende reizende bibliotheek	47	50

B. Soorten openbare bibliotheken

— Gewone bibliotheken (1, 2 of 3 zittingen per week met of zonder leeszaal)	1332	1333
— Bibliotheken van groot belang (5 zittingen per week met leeszaal)	61	35
— Middelbare bibliotheken (30 u. in 6 dagen per week met leeszaal)	21	15
— Reizende bibliotheken	5	4
— Bibliotheken voor varenden	2	2
— Bibliotheken voor blinden	1	2
— Bibliotheken voor zieken	2	2
Totaal :	1424	1393
— Gemeentelijke bibliotheken	249	190
— Provinciale bibliotheken	2	2
— Aangenomen bibliotheken	772	783
— Vrije bibliotheken	401	418
Totaal :	1424	1393

C. Boeken.

Openbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied	9 265 023	7 212 378
Nederlandstalige openbare bibliotheken in Brussel-Hoofdstad	214 022	183 230
Reizende bibliotheken	175 588	98 949
Blindenbibliotheken	18 705	15 501
Ziekenhuisbibliotheken'	102 128	46 586
Totaal :	9 775 466	7 556 644

	1970	1964
	—	—
D. Lezers.		
Openbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied . . .	668 883	534 355
Nederlandstalige openbare bibliotheken in Brussel- Hoofdstad	11891	9 141
Reizende bibliotheken (be- grepen in vorige cijfers) .	—	—
Blindenbibliotheken	745	622
Ziekenhuisbibliotheken (niet geteld)	—	—
Totaal :	681519	544 118

E. Uitleningen.

Openbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied	17290247	11411511
Nederlandstalige openbare bibliotheken in Brussel- Hoofdstad	283 897	220 964
Reizende bibliotheken	254 064	153 161
Blindenbibliotheken	40 629	26 028
Ziekenhuisbibliotheken'	275 472	226 730
Totaal :	18 144 309	12 038 394

F. Lectuurvoorziening.

Voor het **werkjaar** 1970 zijn de rendementsresultaten voor het Nederlandse taalgebied de volgende :

— aantal boeken per inwoner . . .	1,7	1,4
— aantal boeken per lezer	13,9	13,6
— lezerspercentage van de bevol- king	12,3	10,4
— aantal uitleningen per inwoner	3,2	2,2
— aantal uitleningen per lezer .	25,8	21,3
— aantal uitleningen per boek .	1,8	1,6

G. Financiering.

Voor het **werkjaar** 1970 bedroeg het totaal der uitgaven, gedaan door de gewone openbare bibliotheken, de bibliotheken van groot belang en de middelbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied : 190 129 586 F (in **1964** : **101 080 798 F**) of 35,4 F (in 1964 : 19,9 F) per inwoner (investeringsuitgaven niet inbegrepen).

Verdeling :

- 43,1 % (in 1964 : 38,3 %) voor wedden en vergoedingen. Dat percentage is klein omdat er maar 178 beroepsbibliothecarissen zijn (in 1964 : 130) en de anderen maar een beperkte vergoeding ontvangen;
- 38,7 % (in 1964 : 39,3 %) voor de aankoop en de verzorging van de collecties boeken en van het audiovisueel materiaal;
- 11,9 % (in 1964 : 11,8 %) voor de werkingskosten;
- 6,3 % (in 1964 : 10,6 %) voor de uitrustingskosten.

In het **werkjaar** 1970 bedroegen in het Nederlandse taalgebied :

- **de gemeentelijke bestedingen** : 17,9 F (in 1964 : 9,3 F) per inwoner (50,6 %) (in 1964 : 46,6 %).

Hier zijn grote tegenstellingen : Mechelen besteedde 250 F per inwoner (waarvan 158 F gemeentelijke inbreng), maar 260 gemeenten (in 1964 : 355), hoofdzakelijk kleine, besteedden 0 F per inwoner;

— **de provinciale bestedingen** : 3,2 F (in 1964 : 2,8 F) per inwoner (9,1 %) (in 1964 : 14,1 %).

Ook hier bestaan grote verschillen, bijvoorbeeld Limburg met 14,2 F per inwoner en Vlaams Brabant met 0,20 F per inwoner;

— **de staatsbestedingen** : (Nederlandse sector) 9,4 F (in 1964 : 4,4 F) per inwoner (26,5 %) (in 1964 : 22,1 %);

— **de privé-bestedingen en de lezersbijdragen** : 4,9 F (in 1964 : 3,4 F) per inwoner (13,8 %) (in 1964 : 17,2 %).

Ten slotte nog enkele gegevens over het bibliothecariaat. Openbare bibliotheken worden ingericht en werken door toedoen van het bibliotheekpersoneel.

Degelijke algemene ontwikkeling en vakkennis van de bibliothecarissen en hulpbibliothecarissen zijn waarborgen voor de goede resultaten van de openbare bibliotheken.

In onze openbare bibliotheken werkt hoofdzakelijk personeel dat zijn opdracht meestal met veel idealisme, als bijbetrekking uitoefent. Een belangrijk deel kreeg een elementaire opleiding en bezit het bekwaamheidsgetuigschrift dat door een examencommissie van de Staat wordt uitgereikt.

Op een totaal van 1 423 bibliothecarissen en 636 hulpbibliothecarissen waren er in 1969 : 1 011 bibliothecarissen en 450 hulpbibliothecarissen met bekwaamheidsakte in de Nederlandstalige sector werkzaam.

Het beroepspersoneel werkt praktisch uitsluitend in de gemeentelijke en provinciale instellingen.

* * *

Alvorens over te gaan tot een onderzoek van de verschillende artikelen van dit voorstel van decreet, moeten de grondbeginselen in hoofdtekken worden aangegeven.

Eerst moet worden aangestipt dat het voorstel enkel de organisatie van de openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening beoogt. Bibliotheken die geen eigenlijke openbare bibliotheken zijn, vallen buiten het toepassingsgebied van het voorstel van decreet.

Het voorstel bepaalt ook wat onder een openbare bibliotheek dient te worden verstaan. Ofschoon alle bibliotheken — openbare, wetenschappelijke, universitaire, speciale en andere — dienen samen te werken, moet vooraf een regeling in het leven worden geroepen die de onderlinge samenwerking van de openbare bibliotheken waarborgt.

Een degelijke samenwerking moet eerst tot stand komen op het niveau van de openbare bibliotheek om de andere instellingen niet te overstelpen met aanvragen waaraan op een eenvoudige en doelmatige wijze kan worden voldaan.

Dit vereist echter de vestiging van een hiërarchie van de openbare bibliotheken die gepaard kan gaan met een zekere specialisatie in de aanschaffingspolitiek van elke afzonderlijke bibliotheek om een zo nuttig mogelijk effect te verkrijgen.

De bedoelde hiërarchie zal omvatten : plaatselijke, gewestelijke, centrale, reizende, speciale openbare bibliotheken en een nationaal centrum voor openbare bibliotheken.

De financiering van de openbare bibliotheken is natuurlijk een belangrijk probleem.

Het voorstel verdeelt onder de inrichtende overheden (Staat, provincies en gemeenten) de uitgaven die elk daar-

van moet dragen voor de oprichting, de organisatie, de uitrusting, de werking en de uitbreiding van de instellingen.

De bepalingen met betrekking tot het personeel zijn eveneens van fundamentele aard en beogen garanties om de nieuwe instellingen de medewerking te verzekeren van bevoegd bibliotheekpersoneel met een gespecialiseerde opleiding en de vereiste bekwaamheidsbewijzen.

De gereorganiseerde inspectiedienst zal voor de toepassing van het decreet waken.

Raadgevende organen, met name de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken en de provinciale coördinatiecomités voor de openbare lectuurvoorziening, zullen ter zake adviseren.

Ten slotte bevat het voorstel van decreet overgangsmaatregelen die bestaande openbare bibliotheken in staat moeten stellen hun actie voort te zetten, zich in te schakelen in de nieuwe bepalingen van het voorstel van decreet en de door hun personeel verkregen situaties te vrijwaren.

F. DE BONDT.

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1.

Dit decreet regelt de organisatie van de openbare bibliotheken die de openbare lectuurvoorziening als opdracht hebben.

Onder openbare bibliotheek in de zin van dit decreet wordt verstaan de bibliotheek die voor eenieder openstaat en waarvan de verzamelingen, boeken, tijdschriften, audiovisuele documenten en ander geschikt materiaal in een geest van objectiviteit aangepast zijn aan al de behoeften aan ontwikkeling, opvoeding, informatie en ontspanning van de gehele door haar te bedienen bevolking.

Voor de toepassing van dit decreet worden echter niet als openbare bibliotheken aangemerkt de Koninklijke Bibliotheek, universiteitsbibliotheken, wetenschappelijke bibliotheken van gespecialiseerde instellingen of verenigingen, bibliotheken van economische instellingen en handelsondernemingen, evenmin als bibliotheken die in hoofdzaak voor het personeel van administraties bestemd zijn.

Art. 2.

§ 1. — De openbare bibliotheken, opgericht door de gemeenten, de provincies, de verenigingen van gemeenten en provincies, de agglomeraties en federaties van gemeenten, de Nederlandse commissie voor cultuur voor de Brusselse agglomeratie en door de privaatrechtelijke verenigingen of stichtingen, worden erkend wanneer ze georganiseerd zijn overeenkomstig dit decreet en de besluiten tot uitvoering ervan.

De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord, voor elke categorie van openbare bibliotheken, de algemene en bijzondere erkenningsvoorwaarden. Hij bepaalt inzonderheid de algemene regelen betreffende de indeling in klassen, de vestiging en de organisatie van openbare bibliotheken.

De openbare bibliotheken van de Staat moeten aan dezelfde voorwaarden voldoen.

§ 2. — De Koning kan de provincies, de gemeenten en de Nederlandse commissie voor cultuur voor de Brusselse agglomeratie verplichten tot het oprichten of organiseren van een openbare bibliotheek die aan de in § 1 bepaalde voorwaarden voldoet.

Voldoet de gemeente niet aan die verplichting om een openbare bibliotheek op te richten of te organiseren, dan wordt de in artikel 88 van de gemeentewet bepaalde procedure gevolgd.

Komt de provincie de haar opgelegde verplichting niet na, dan neemt de Koning de nodige maatregelen voor het oprichten of organiseren van een openbare bibliotheek, terwijl de kosten van die maatregelen ten laste van de provincie komen.

§ 3. — Artikel 131 van de gemeentewet wordt aangevuld met de volgende bepaling : 20° de uitgaven die de gemeente krachtens het decreet te dragen heeft ten behoeve van de Nederlandstalige openbare leeuur- en bibliotheekvoorziening.

Artikel 69 van de provinciale wet wordt aangevuld met de volgende bepaling : 22° de uitgaven die de provincie krachtens het decreet te dragen heeft ten behoeve van de Nederlandstalige openbare leeuur- en bibliotheekvoorziening.

Art. 3.

De openbare leeuurvoorziening gebeurt door erkende plaatselijke, gewestelijke, centrale, reizende en speciale openbare bibliotheken. Deze instellingen kunnen afdelingen, filialen en uitleenposten hebben.

Art. 4.

De Koning kan een Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken oprichten.

Art. 5.

De Staat, de provincies, de gemeenten en de Nederlandse commissie voor cultuur voor de Brusselse agglomeratie verlenen financiële hulp en kunnen materiële hulp verlenen aan de erkende openbare bibliotheken.

De agglomeraties en federaties van gemeenten kunnen financiële en materiële hulp verlenen aan de erkende openbare bibliotheken.

Voor de eerste inrichting van die bibliotheken worden echter geen toelagen verleend.

Art. 6.

De Staat verleent weddetoelagen voor de leden van het leidend en technisch personeel. De Koning bepaalt het aantal personeelsleden dat de toelagen geniet evenals de schalen en het percentage van die weddetoelagen.

De Staat verleent, binnen de perken van de daartoe op de begroting van Nederlandse Cultuur uitgetrokken kredieten, toelagen voor het aankopen en bouwen van onroerende goederen die bestemd zijn voor erkende gemeentelijke en provinciale openbare bibliotheken, alsook voor de modernisering, vergroting en inrichting van diezelfde bibliotheken. Die toelagen bedragen ten minste 60 % van de subsidieerbare uitgaven.

De Staat verleent, voor een bedrag dat gelijk is aan 60 % van de subsidieerbare uitgaven, uitrustingstoelagen voor het vernieuwen of aanvullen van het bibliothekeconomisch materiaal van erkende openbare bibliotheken en voor het oprichten van afdelingen ervan.

De Staat verleent aan de erkende speciale openbare bibliotheken toelagen voor het aankopen van boeken en werkingstoelagen.

De Koning bepaalt de subsidieerbare uitgaven en de voorwaarden voor het verlenen van de toelagen, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord.

Art. 7.

§ 1. — De last van de uitgaven voor de werking van de erkende plaatselijke, gewestelijke, centrale en reizende openbare bibliotheken wordt verdeeld over de inrichtende besturen en provincies.

De Koning regelt de bijdrage van de provincies. Hun aandeel in die kosten bedraagt 60 % van de subsidieerbare uitgaven.

§ 2. — De uitgaven van gewestelijke en centrale openbare bibliotheken in verband met de voor provinciaal of gewestelijk gebruik bestemde categorieën van werken welke die bibliotheken moeten of mogen bezitten, komen ten laste van de provincies.

De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord, de hiervoren bedoelde categorieën van werken, de normen voor de jaarlijkse aangroei van die werken, de normen voor het afvoeren van verouderde werken en de bestemming van laatstgenoemde.

Art. 8.

§ 1. — De uitgaven van openbare bibliotheken in verband met de categorieën van werken bestemd voor plaatselijke lectuurvoorziening, welke die bibliotheken moeten of mogen bezitten, komen ten laste van de gemeenten of van de Nederlandse commissie voor cultuur voor de Brusselse agglomeratie.

De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord, de hiervoren bedoelde categorieën van werken, de normen voor de jaarlijkse aangroei van die werken, de normen voor het afvoeren van verouderde werken en de bestemming van laatstgenoemde. Hij regelt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord, de samenwerking onder de erkende plaatselijke openbare bibliotheken van een gemeente.

§ 2. — De gemeenten en de Nederlandse commissie voor cultuur voor de Brusselse agglomeratie kunnen contracten voor aanneming van bibliotheken sluiten met de in artikel 2, § 1, genoemde publiek- en privaatrechtelijke rechtspersonen, die dan geheel of gedeeltelijk zullen instaan voor de plaatselijke openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening.

Als voor de plaatselijke openbare lectuurvoorziening niet wordt gezorgd door een erkende gemeentelijke openbare bibliotheek, moet de gemeente bijdragen in al de financiële lasten, de bouwkosten uitgezonderd, van de erkende openbare bibliotheken die voor deze lectuurvoorziening zorgen. Haar aandeel is bepaald op 90 % van de financiële lasten die niet door staats- of provincietoelagen worden gedekt.

Art. 9.

Het leidend en technisch personeel van de erkende openbare bibliotheken wordt door het inrichtend bestuur benoemd, bevorderd en ontslagen onder de algemene voorwaarden welke de Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord.

De openbare besturen stellen het personeelskader van hun openbare bibliotheken vast in het raam van de objectieve criteria die door de Koning worden bepaald. Dat kader wordt, wanneer er personeel met volledige dagtaak toe behoort, aan de Koning ter goedkeuring voorgelegd.

In het belang van de openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening kan de Koning de benoeming en bevordering van vreemdelingen met de nodige beroepsbekwaamheid en -ervaring toestaan.

Art. 10.

Het inrichtend bestuur bepaalt de wedde van de leden van het personeel der erkende openbare bibliotheken.

De wedde van deze personeelsleden moet ten minste gelijk zijn aan de weddetoelage.

Art. 11.

De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord, de diploma's en getuigschriften waarvan de leden van het personeel van de erkende openbare bibliotheken houder moeten zijn.

Art. 12.

Het toezicht op de toepassing van dit decreet wordt uitgeoefend door een inspectiedienst.

De Koning regelt de inrichting van de inspectiedienst, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord.

Art. 13.

Er wordt een Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken opgericht. De leden van deze Raad worden benoemd door de Koning.

In elke provincie wordt een coördinatiecomité voor openbare lectuurvoorziening ingesteld, waarvan de leden door de Koning worden benoemd. De helft van de leden wordt benoemd uit dubbeltallen, voorgedragen door de bestendige deputatie van de betrokken provinciale raad.

De Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken en de coördinatiecomités voor openbare lectuurvoorziening zijn adviserende lichamen.

De Minister van Nederlandse Cultuur wint bij het organiseren van de openbare lectuurvoorziening en van de openbare bibliotheken het advies in van de Hoge Raad of van de coördinatiecomités. De Hoge Raad en de coördinatiecomités verstrekken ook, op eigen initiatief, adviezen aan de Minister van Nederlandse Cultuur.

De coördinatiecomités geven bovendien, uit eigen beweging of op aanvraag, adviezen aan de provinciale overheden.

De Koning regelt de samenstelling en de werkwijze van de Hoge Raad en de coördinatiecomités.

Art. 14.

De wet van 17 oktober 1921 betreffende de openbare bibliotheken, gewijzigd bij de wetten van 19 juni 1947 en 7 juli 1969, wordt opgeheven voor de Nederlandstalige openbare bibliotheken.

Art. 1.5.

De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de Openbare Bibliotheken gehoord, de vereiste overgangsmaatregelen die toepasselijk zijn op de onder de gelding van de wet van 17 oktober 1921 erkende openbare bibliotheken en hun personeel uiterlijk tot 31 december van het tiende jaar dat volgt op dat waarin dit decreet in het Belgisch **Staatsblad** is bekendgemaakt.

Op grond van de wet van 17 oktober 1921 zullen de toelagen voor het lopende werkjaar en de vorige werkjaren vereffend worden in het jaar volgend op dat waarin dit decreet in het Belgisch **Staatsblad** is bekendgemaakt.

De partijen bij de aannemingscontracten die onder de gelding van de wet van 17 oktober 1921 gesloten zijn, beschikken over een door de Koning te bepalen termijn om hun contract in overeenstemming te brengen met dit decreet of met de besluiten tot uitvoering ervan.

Na het verstrijken van die termijn kan de Koning de nodige maatregelen nemen voor het aanpassen of het opheffen van de aannemingscontracten die niet met dit decreet of met de besluiten tot uitvoering ervan in overeenstemming zijn gebracht.

De ontbinding van de bij de inwerkingtreding van dit decreet lopende aannemingscontracten is aan 's Konings goedkeuring onderworpen:

Art. 16.

Dit decreet treedt in werking op 1 januari van het jaar volgend op dat waarin het in het **Belgisch Staatsblad** is bekendgemaakt.

F. DE BONDT,
R. OTTE,
F. SWAELEN,
J. VERROKEN,
M. VANDEWIELE.
